

PLANAS ROSSELLÓ, A.; RAMIS BARCELÓ, R.:
*La Facultad de leyes y cánones de la Universidad
 Luliana y Literaria de Mallorca*, Madrid, 2011, 186 p.

Albert Cassanyes Roig

Universitat de les Illes Balears

L'aparició d'aquesta obra constitueix una de les fites en el marc dels estudis sobre la Universitat Literària i Lul·liana de Mallorca, la principal institució acadèmica de l'illa entre finals del segle XVII i principis del XIX. Els professors del Departament de Dret Públic de la UIB, el Dr. Antonio Planas Rosselló i el Dr. Rafael Ramis Barceló, recorren l'evolució dels estudis de Cànon i Lleis oferts per la Universitat Literària durant els seus anys d'existència. Però encara van més allà, i presenten, si bé de forma més breu, els seus antecedents ja a l'Estudi General Lul·lià, així com la seva posterior presència en les institucions educatives que substituïren la Universitat Literària.

L'ingent tasca de recerca duta a terme pels autors es plasma en cinc capítols, que recorren, cal tornar a dir, els precedents, els estudis jurídics a la Universitat Literària, i el seu desenvolupament després de la seva supressió. Alguns dels capítols són, com indiquen els autors a la introducció de l'obra, modificacions i ampliacions d'articles publicats prèviament, mentre d'altres són de nova creació. En ambdós casos, un ric aparell crític acompanya tot el text, amb referències tant a fonts primàries com secundàries.

El primer capítol es centra en els precedents de la Universitat Literària, això és l'Estudi General Lul·lià. Aquesta primera institució, creada per Ferran II el 1483, no comptava, inicialment, amb uns estudis de Lleis com els que tindria la Universitat Literària, de tal manera que els aspirants a la professió jurídica havien de desplaçar-se a altres centres continentals. L'intent per aconseguir la creació d'uns estudis jurídics a Mallorca va ser una constant del Gran i General Consell des del 1500, si bé no es varen obtenir, de forma parcial, fins el 1626 (si no es té en compte el fallit intent dels anys 1512-1513). En qualsevol cas, abans de l'erecció de la Universitat Literària, la presència d'estudiants de Lleis mallorquins en universitats peninsulars i, sobretot, italianes, va ser molt freqüent, i, tal i com indiquen els autors, molt beneficiosa per a la literatura jurídica de l'illa, a causa del contacte amb les innovacions del moviment humanista.

El segon capítol presenta acuradament els diferents plans d'estudi que es varen seguir a la Universitat Literària des de la seva creació el 1692 fins a la seva supressió en el segle XIX. La universitat mallorquina es va caracteritzar pel seu immobilisme en aquest àmbit, mantenint de fet el seu pla d'estudis original, aquell ordenat a les *Constitucions* aprovades per Carles II el 1697, fins a les primeres dècades del segle XIX. La causa principal d'aquesta nul·la innovació va ser, bàsicament, els escassos recursos econòmics, que no permeteren a la Universitat Literària ampliar el nombre de catedràtics per adaptar-se a les noves directrius. Revesteix especial interès la relació de la Universitat Literària amb la matèria de "*Derecho Patrio*" que el reformista Carles III volgué instaurar a les diferents universitats espanyoles. La universitat mallorquina defensà, en tot moment, que el seu vertader dret propi era el Dret Romà, i, per tant, es va resistir a la implantació d'aquella disciplina.

El tercer capítol, per la seva banda, fa referència a l'evolució del claustre de la Facultat de Cànons i Lleis. Després de revisar la legislació al respecte, bàsicament les *Constitucions*, presenta els diferents integrants del claustre, catedràtics i *colegiatos*, per ordre cronològic. A continuació, es repassa la normativa referent a les oposicions i quin va ser el seu compliment a la Universitat Literària. Com s'evidencia en el text, les oposicions no es varen caracteritzar mai per la seva adequació a la normativa, sinó, més aviat, per la seva subjecció a influències i contactes, i a les rivalitats entre faccions polítiques i ideològiques. Finalment, un quadre resumeix de forma gràfica la successió de catedràtics de la Facultat de Cànons i Lleis.

El capítol quart aborda els graus que es conferiren per la Universitat Literària, fent referència tant als exàmens de graduació de batxillers, llicenciats i doctors, com a les agregacions. Per a una universitat sense recursos com era la Universitat Literària de Mallorca, la concessió de graus era una de les principals fonts d'ingressos, al mateix temps que era una de les poques formes que tenien els catedràtics de cobrar. Per tant, el nombre de graduacions a la Universitat Literària va ser molt elevat, doncs es preferia la quantitat de graduats a la qualitat dels estudis. A tot això cal sumar-hi la fama, que va provocar l'arribada d'estudiants peninsulars que no aconseguien graduar-se a les seves universitats d'origen. Tot plegat suposaria que la Societat Econòmica Mallorquina d'Amics del País, el Col·legi d'Advocats i les universitats espanyoles es queixessin al monarca d'aquesta proliferació de graus.

El darrer capítol repassa els estudis jurídics després de la supressió de la Universitat Literària el 1830, sobretot a l'Institut Balear, inaugurat el 1836 a iniciativa de la Societat Econòmica Mallorquina d'Amics del País. Quatre anys més tard, la regència d'Espartero restituïria la Universitat Literària, recobrant els estudis de Cànons i Lleis, però el 1842, la institució tornaria a ser clausurada, i aquesta vegada de manera definitiva. De nou, per tant, els estudiants mallorquins que aspiressin a cursar estudis jurídics haurien de desplaçar-se a la península, amb les despeses econòmiques que això suposava. No seria fins el 1972 quan es recuperarien els estudis de Dret, primer com a extensió de la Universitat Autònoma de Barcelona i, finalment, dins el marc de la Universitat de les Illes Balears.

Per acabar, els autors han inclòs, a mode d'annex, un estudi prosopogràfic dels diferents catedràtics de la Facultat de Cànons i Lleis de la Universitat Literària. Es tracta d'un annex especialment interessant, amb la disposició alfabètica dels catedràtics, i que constitueix un dels elements més lloables de l'obra.

Per altra banda, cal felicitar els autors per no haver caigut en l'aïllament del que va fer gala la Universitat Literària. Planas Rosselló i Ramis Barceló, tot i centrar-se en la universitat mallorquina, no han oblidat la seva relació amb altres universitats peninsulars i europees, especialment d'Itàlia. La bibliografia, amb obres referents a les institucions acadèmiques espanyoles i italianes, és un exemple d'aquesta visió oberta i europea aconseguida pels autors.

Aquesta obra, en conclusió, constitueix la major monografia sobre la Facultat de Cànons i Lleis que ha estat publicada. Es suma, d'aquesta manera, als estudis monogràfics sobre facultats concretes, que ja varen ser iniciats per la tesi doctoral de Bestard Nadal sobre la Facultat de Medicina. Ve a omplir, per tant, una llacuna en la història de la Universitat Literària i Lul·liana de Mallorca, en la història de l'educació i la història del dret a la nostra illa. I aquest és un fet del que sempre ens hem de congratular.